

Briuselis, 2019 10 28
COM(2019) 548 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**dėl Europos kultūros paveldo metų (2018 m.) veiklos įgyvendinimo, rezultatų ir bendro
vertinimo**

1. ĮVADAS

1.1. Bendrosios aplinkybės. Europos kultūros paveldas kaip Europos išteklius

Europos Sąjunga 2018-uosius paskelbė Europos kultūros paveldo metais.

Europos kultūros paveldas „yra bendras Europos atminimo, supratimo, tapatybės, dialogo, sanglaudos ir kūrybiškumo šaltinis“¹. Kultūros paveldą „sudaro visų formų ir rūšių – materialieji, nematerialieji ir skaitmeniniai (sukurti kaip skaitmeniniai ir suskaitmeninti) iš praeities paveldėti ištekliai, įskaitant paminklus, vietas, kraštovaizdžius, gebėjimus, praktiką, žinias ir žmonių kūrybiškumo išraiškas, taip pat tokių viešųjų ir privačių įstaigų kaip muziejai, bibliotekos ir archyvai saugomus ir tvarkomus rinkinius“².

Daugiau nei trečdalį UNESCO pasaulio paveldo sąrašo³ ir ketvirtadalį UNESCO Reprezentatyviojo žmonijos nematerialiojo kultūros paveldo sąrašo⁴ sudaro vietos, esančios Europos Sąjungoje. Europos paveldo ženklas⁵ už svarbų vaidmenį Europos istorijoje jau suteiktas 38 vietovėms. Sukurti 33 sertifikuoti Europos Tarybos Kultūros maršrutai⁶. „Europeana“ – skaitmeninė Europos kultūros paveldo platforma – suteikia prieigą prie 54 mln. objektų iš 3 700 Europos kultūros institucijų. Kalbant apie gamtos paveldą, kuris yra didelė kultūros paveldo dalis, tinklo „Natura 2000“ saugomas 27 000 vietų tinklas apima 18 proc. ES sausumos teritorijos ir beveik 6 proc. jos jūros teritorijos.

Kultūros paveldas taip pat yra Europos išteklius. ES kultūros paveldo sektoriuje dirba daugiau nei 300 000 žmonių ir 7,8 mln. ES darbo vietų yra netiesiogiai susijusios su paveldu (pvz., vertimo žodžiu ir saugumo srityse).

Šioje ataskaitoje apžvelgiamas Europos kultūros paveldo metų (2018 m.) veiklos įgyvendinimas ir rezultatai pagal 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo (ES) 2017/864 10 straipsnį⁷.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32017D0864>

² Ten pat.

³ <http://whc.unesco.org/en/list/?&delisted=1>

⁴ <https://ich.unesco.org/en/lists>

⁵ https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/heritage-label_en

⁶ Europos Taryba, 2017 m.

⁷ Žr. 1 išnašą.

1.2. Europos kultūros paveldo metų (2018 m.) tikslai

Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu (ES) 2017/864 dėl Europos kultūros paveldo metų (2018 m.)⁸ (toliau – Sprendimas) nustatyti bendrieji ir konkretūs tikslai.

Pagrindinis Europos metų tikslas buvo skatinti dalytis turtingu ir įvairiu Europos kultūros paveldu kaip bendru turtu ir jį vertinti, didinti informuotumą apie mūsų bendrą istoriją ir vertybes bei stiprinti priklausymo bendrai Europos erdvei jausmą.

Bendrieji Europos metų tikslai buvo skatinti ir remti Sąjungos, valstybių narių ir regioninių bei vietos institucijų pastangas, bendradarbiaujant su kultūros paveldo sektoriumi ir platesne pilietine visuomene, saugoti, ginti, pakartotinai naudoti, turtinti, branginti ir viešinti Europos kultūros paveldą, visų pirma:

- prisidėti prie Europos kultūros paveldo, kaip esminio kultūros įvairovės ir kultūrų dialogo elemento, vaidmens viešinimo [...];
- didinti Europos kultūros paveldo indėlį į visuomenę ir ekonomiką per jo tiesioginį ir netiesioginį ekonominį potencialą [...];
- remti kultūros paveldą kaip svarbų Sąjungos ir trečiųjų valstybių santykių elementą⁹ [...].

1.3. „Eurobarometro“ tyrimas dėl kultūros paveldo

Siekiant pasiruošti Europos metams, 2017 m. pabaigoje buvo atliktas specialus „Eurobarometro“ tyrimas¹⁰. Juo buvo siekiama įvertinti europiečių požiūrį ir nuomonę apie kultūros paveldą.

Tyrimas parodė, kad europiečiai:

- kultūros paveldą laiko jiems asmeniškai svarbiu (84 proc.), svarbiu jų bendruomenei (84 proc.), regionui (87 proc.), šaliai (91 proc.) ir visai ES (80 proc.);
- mano, kad valdžios institucijos turėtų kultūros paveldui skirti daugiau išteklių (74 proc.) ir kad už kultūros paveldo apsaugą turėtų būti atsakingos visų pirma valdžios institucijos, įskaitant ES institucijas;
– didžiuojasi kultūros paveldu (82 proc.) ir sutinka, kad kultūros paveldas gali pagerinti gyvenimo kokybę (71 proc.) bei stiprinti priklausymo Europai jausmą (70 proc.).

2. EUROPOS KULTŪROS PAVELDO METŲ (2018 M.) VEIKLOS ĮGYVENDINIMAS

Vykdam Europos kultūros paveldo metų (2018 m.) veiklą buvo laikomasi decentralizuoto požiūrio.

2.1. Europos kultūros paveldo (2018 m.) metų valdymas

Nacionaliniu lygmeniu Europos metai buvo koordinuojami nacionalinių koordinatorių, atstovaujančių dalyvaujančioms šalims – visoms 28 valstybėms narėms, taip pat devynioms asocijuotosioms šalims (Albanijai, Bosnijai ir Hercegovinai, Šiaurės Makedonijos Respublikai, Islandijai, Juodkalnijai, Norvegijai, Šveicarijai, Gruzijai ir Serbijai).

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32017D0864>

⁹ Sprendimas (ES) 2017/864.

¹⁰ https://europa.eu/cultural-heritage/node/213_lt

Europos lygmeniu Europos metus bendromis jėgomis įgyvendino Europos Komisija (iki 15 generalinių direktoratų), Europos Parlamentas, ES Taryba, Regionų komitetas ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. Komisija užtikrino Europos metų koordinavimą Sąjungos lygmeniu.

Europos Komisijai padėjo 38 pilietinės visuomenės organizacijų grupė (toliau – suinteresuotųjų subjektų komitetas), išrinkta atviro ir skaidraus proceso metu, surengus atvirą konkursą. Taip pat prisidėjo UNESCO ir Europos Taryba.

2017–2018 m. Komisija sušaukė šešis suinteresuotųjų subjektų komiteto ir nacionalinių koordinatorių posėdžius, kad galėtų koordinuoti Europos metų eigą; Europos Parlamento atstovai dalyvavo susitikimuose kaip stebėtojai.

2.2. Ištekliai

Europos kultūros paveldo metų (2019 m.) veiklai 2017–2018 m. laikotarpiu pagal minėtą Sprendimą (ES) 2017/864 buvo skirtas 8 mln. EUR biudžetas. Didelė biudžeto dalis (4,8 mln. EUR) buvo skirta specialiam konkursui dėl bendradarbiavimo projektų pagal programą „Kūrybiška Europa“ finansuoti. Be to, Komisija naudojo šį biudžetą, kad paremtų Europos lygmens projektus, pavyzdžiui, darbą su Tarptautine paminklų ir vietovių taryba (ICOMOS) dėl ES kokybės standartų intervencijų kultūros paveldo srityje¹¹, projektą „WeAre#EuropeForCulture“¹², kartu su Europos Taryba vykdomą projektą „Faro Way“¹³ ir bendrą ES ir UNESCO projektą siekiant suteikti jaunimui daugiau galių paveldo srityje¹⁴, komunikacijos kampaniją ir „Eurobarometro“ tyrimą¹⁵ (iš viso 2,8 mln. EUR). Likusi biudžeto suma buvo skirta įvairiai paramos ir koordinavimo veiklai.

3. PAGRINDINĖ VEIKLA

3.1. Komunikacijos kampanija

Buvo surengta ES lygmens komunikacijos kampanija. Tikslinė auditorija daugiausia buvo mokyklinio amžiaus vaikai (10–15 m.) ir jaunimas (15–25 m.).

Komunikacinė medžiaga, parengta visomis ES valstybių narių kalbomis, be kita ko, apėmė vaizdinę tapatybę, specialiai Europos metams sukurtą logotipą visomis 24 ES kalbomis, šūkį „Mūsų paveldas – praetis ir ateitis gijų pynė“ (angl. „Our heritage: where the past meets the future“), interneto svetainę¹⁶, spausdintinę ir audiovizualinę komunikacinę medžiagą visomis ES kalbomis bei priemonių rinkinį mokytojams¹⁷. Be to, buvo parengtas du kartus per mėnesį leidžiamas naujienlaiškis, kuris pasiekė daugiau nei 8 000 asmenų (daugiausia prenumeratorių – Ispanijoje, Italijoje, Belgijoje, Graikijoje ir Prancūzijoje).

Socialinių tinklų kampanija pasiekė maždaug 18 mln. žmonių, kurių dauguma – jaunimas (18–24 ir 25–34 m. amžiaus grupės, kurių kiekviena sudarė maždaug po 31–35 proc.) 2018 m. saitžodis „#EuropeForCulture“ socialiniuose tinkluose buvo pavartotas 146 000 kartų.

Europos kultūros paveldo metai taip pat susilaukė daug dėmesio tradicinėje spausdintinėje žiniasklaidoje (26 544 žiniasklaidos straipsniai, kurių bendras virtualių skaitytojų skaičius

¹¹ <http://openarchive.icomos.org/2083/>

¹² <https://www.photoconsortium.net/we-are-europeforculture/>

¹³ <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/the-faro-way>

¹⁴ <https://en.unesco.org/news/new-network-young-cultural-heritage-professionals-emerges-unescoeu-project>

¹⁵ http://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2150_88_1_466_ENG

¹⁶ https://europa.eu/cultural-heritage/european-year-cultural-heritage_lt

¹⁷ https://europa.eu/learning-corner/home_lt

siekia 5,3 mln. žmonių). Kanale ARTE buvo sudarytas Europos kultūros paveldo metų (2018 m.) grojaraštis penkiomis kalbomis.

3.2. Renginiai ir iniciatyvos valstybių narių ir ES lygmenimis

Iš viso 2018 m. suorganizuota per 23 000 renginių, kuriuose dalyvavo daugiau nei 12,8 mln. žmonių (11,7 mln. – valstybių narių ir suinteresuotųjų subjektų organizuotuose renginiuose ir 1,1 mln. – ES institucijų organizuotuose renginiuose)¹⁸. Europos kultūros paveldo metų (2018 m.) ženklas buvo suteiktas daugiau nei 13 000 renginių (įskaitant 2 300 vien Airijoje vykusių renginių).

Be to, Europos metų asocijuotosios trečiosios šalys įgyvendino daugiau nei 620 iniciatyvų ir renginių ir pritraukė daugiau nei 600 000 dalyvių.

38 suinteresuotųjų subjektų komiteto nariai, įskaitant UNESCO ir Europos Tarybą, įgyvendino 475 renginius ir iniciatyvas, kuriuose dalyvavo beveik 400 000 dalyvių. Viena pagrindinių iniciatyvų – aukščiausio lygio susitikimas dėl Europos kultūros paveldo „Dalytis paveldu – dalytis vertybėmis“ (angl. „Sharing Heritage Sharing Values“), vykęs 2018 m. birželio mėn. Berlyne ir užbaigtas ten pat priimtu raginimu imtis veiksmų „Kultūros paveldas Europos ateičiai“ (angl. „Cultural Heritage for the Future of Europe“), kurį pasirašė daugiau nei 2 200 piliečių ir organizacijų¹⁹.

Europos Parlamentas surengė tikslinę aukšto lygio konferenciją ir tarpparlamentinio komiteto posėdį dėl Europos kultūros paveldo. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir Europos regionų komitetas taip pat surengė kelis tikslinius renginius ir vykdė komunikacijos veiklą.

3.3. ES finansuojami projektai ir dešimt Europos iniciatyvų

Komisija paskelbė tikslinę kvietimą teikti pasiūlymus dėl programos „Kūrybiška Europa“. Iš 77 gautų pasiūlymų buvo išrinkti 29 tarpvalstybinio bendradarbiavimo projektai, kurių finansavimo suma siekė 4,8 mln. EUR²⁰.

Pagal įprastinį 2018 m. kvietimą teikti pasiūlymus dėl bendradarbiavimo projektų pagal programą „Kūrybiška Europa“ taip pat buvo galima teikti su kultūros paveldu susijusius pasiūlymus. 2018 m. pagal programą „Kūrybiška Europa“ remiamiems 35 kultūros paveldo projektams buvo skirta 10,3 mln. EUR (palyginti su 4,9 mln. EUR, 2016 m. skirtų 16 projektų).

Be to, su kultūros paveldu susijusiai veiklai buvo skirta nemažai lėšų pagal kelias ES programas, kaip numatyta Sprendimo (ES) 2017/864 8 straipsnyje. Europos metai buvo laikomi 2018 m. programos „Erasmus+“ horizontaliuoju prioritetu ir pagal programą „Erasmus+“ 965 su kultūros paveldu susijusiems bendradarbiavimo ir judumo projektams buvo skirta beveik 92 mln. EUR.

Iš pradžių kultūros paveldui 2014–2020 m. laikotarpiu buvo numatyta skirti 6 mlrd. EUR Sanglaudos fondo lėšų. Atnaujinti Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) investicijų į

¹⁸ Duomenys, pateikti remiantis ketvirčio stebėsenos pranešimais, įskaitant duomenis, gautus iš ES valstybių narių nacionalinių koordinatorių, Europos kultūros paveldo metų suinteresuotųjų subjektų komiteto narių ir informaciją, gautą iš ES institucijų.

¹⁹ <http://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2018/06/Berlin-Call-Action-Cultural-Heritage-Future-Europe.pdf>

²⁰ Kvietimas buvo orientuotas į du siekius: stiprinti priklausymo bendrai Europos erdvei jausmą (12 projektų – 41 proc. viso finansavimo) ir viešinti kultūros paveldą kaip įkvėpimo šaltinį kuriant šiuolaikinį meną (17 projektų – 59 proc. viso finansavimo).

kultūros paveldo veiklą duomenys pateikti sanglaudos duomenų platformoje²¹. 2018 ir 2019 m. pagal programą „Horizontas 2020“ kultūros paveldo mokslinių tyrimų projektams buvo skirta 100 mln. EUR. Aplinkai skirtas ES finansavimas pagal programą LIFE, sutelkiant dėmesį į tinklo „Natura 2000“ vietas, taip pat atliko svarbų vaidmenį Europos metų laikotarpiu; tas pats pasakytina ir apie kultūrinio turizmo^{22 23} ir pilietiškumo programas vykdančią programą „Europa piliečiams“.

Pagal Bendrą žemės ūkio politiką per Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai (EŽŪFKP) taip pat buvo remiama daug su kaimo kultūros paveldu susijusių iniciatyvų.

Galiausiai 2018 m. Komisija tęsė savo politinę ir finansinę paramą visos Europos skaitmeninei kultūrinei platformai „Europeana“.

Siekdama padidinti šį finansavimą Komisija vykdė ilgalaikius projektus ir politikos iniciatyvas pagal dešimt teminių linijų („dešimt Europos iniciatyvų“). Jie buvo įgyvendinami bendradarbiaujant su Europos Taryba, UNESCO ir kitais partneriais bei suinteresuotųjų subjektų organizacijomis.

3.4. Tarpvalstybinės iniciatyvos

Europos kultūros paveldo metais (2018 m.) buvo plėtojamos įvairios suinteresuotųjų subjektų ir nacionalinių koordinatorių pradėtos tarpvalstybinės Europos iniciatyvos.

Keli pavyzdžiai – „Europa Nostra“ organizuota iniciatyva „#Ode2JoyChallenge“²⁴ (25 šalys); tinklo „European Route of Industrial Heritage“ iniciatyva „Work It Out“²⁵, kurios metu 3 000 jaunuolių tuo pačiu metu šoko dešimtyje Europos šalių, ir organizacijos „Future of Religious Heritage“ koordinuota iniciatyva „The Torch Initiative“²⁶, kurios metu buvo renkami žmonių asmeniniai prisiminimai ir istorijos, susiję su religiniu paveldu.

Galiausiai, dvi iniciatyvos, kurioms vadovavo valstybės narės ir kurios paplito visoje Europoje, – Prancūzijos Kultūros ministerijos iniciatyva „Rendez-vous aux Jardins“²⁷ (16 šalių) ir Vokietijos Kultūros paveldo komiteto iniciatyva „Ringing the Bells“²⁸ (2018 m. rugsėjo 21 d., Tarptautinę taikos dieną, 25 šalyse tuo pačiu metu skambėjo 800 varpų).

3.5. Europos kultūros paveldo metų (2018 m.) veikla pasaulyje

Europos metai aprėpė visą pasaulį. Vakarų Balkanų šalys (Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Juodkalnija, Serbija ir Šiaurės Makedonijos Respublika), taip pat Islandija, Norvegija, Gruzija ir Šveicarija buvo asocijuotosios Europos kultūros paveldo metų šalys.

Europos metų laikotarpiu taip pat buvo padedama stiprinti gebėjimus paveldo sektoriuje visame pasaulyje²⁹.

²¹ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/9gyi-w56p>

²² Įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių programa https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme_lt
²³ 02 02 77 21 Parengiamieji veiksmai – Tarpvalstybinė su kultūra susijusi Europos turizmo paslauga.

²⁴ <https://www.europanostra.org/ode-joy-challenge/>

²⁵ <https://www.erih.net/projects/erih-dance-event-work-it-out/>

²⁶ <https://www.frh-europe.org/projects/frh-torch/more-information/>

²⁷ <https://rendezvousauxjardins.culture.gouv.fr/>

²⁸ <https://sharingheritage.de/en/projects/friede-sei-ih-erst-gelaeute-ringing-the-bells/>

²⁹ - Keli pavyzdžiai: projektas, kuriuo padėta kurti tvarų su paveldu susijusios veiklos vykdytojų tinklą per Vakarų Balkanų kultūros paveldo maršrutą;

vykdant bendrą projektą su UNESCO sustiprinti gebėjimai siekiant kovoti su neteisėta prekyba paveldu, jo plėšikavimu ir naikinimu Irake, Jemene, Libijoje ir Sirijoje

ES delegacijos skirtingose pasaulio šalyse, vykdydamos įvairią veiklą, prisidėjo prie Europos metų tarptautinio žinomumo didinimo.

4. POLITIKOS REZULTATAI ES LYGMENIU

Kartu su įvairiais renginiais visoje Europoje ir už jos ribų Europos metais pasiekta daug veiklos ir politikos rezultatų.

4.1. Dalyvavimas su kultūros paveldu susijusioje veikloje

Europos metais pradėtos vykdyti įvairios iniciatyvos siekiant kultūros paveldu ir jo Europos aspektu sudominti tiek jaunimą, tiek vyresnio amžiaus žmones, taip pat specialistus ir vietas bendruomenes. Pasiekta tokių rezultatų:

- 30 mln. žmonių dalyvavo 60 000 Europos paveldo dienų renginių, surengtų pagal Europos kultūros paveldo metų iniciatyvą³⁰;
- „Europeana“ įgyvendino įvairialypę informavimo veiklą, kad pagerintų skaitmeninį paveldo išteklių prieinamumą;
- 2019 m. Europos Komisijos Geriausiai visiems gyventojams pritaikyto miesto apdovanojimų³¹ teikimo iškilmėse Vilburgo (Danija) ir Monteverdės (Italija) miestams įteiktas specialus apdovanojimas už prieigos neįgaliesiems gerinimą;
- Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centras sukūrė naujų priemonių, skirtų piliečių domėjimuisi kultūros paveldu didinti: interneto platformą „Istorijų žemėlapiai“³² (interaktyvi ir lengvai prieinama informacija apie ES vadovaujamas kultūros paveldo iniciatyvas Europoje) ir mobiliąją programėlę „Kultūros perlai“³³ (skirta dalintis ir plėsti žinias apie kultūrą Europos miestuose);
- Europos mokytojams ir mokykloms skirtos iniciatyvos „eTwinning“ 2018 m. prioritetinė tema – kultūros paveldas. „eTwinning“ tinklo parengtoje knygoje „Europos kultūros paveldas ir „eTwinning“³⁴ pateikta daug projektų ir veiklos pavyzdžių, o į baigiamąją konferenciją susirinko 600 dalyvių;
- sukurtas priemonių rinkinys ir internetinis žaidimas visomis ES kalbomis siekiant padėti bet kokio dalyko mokytojams per pamokas nagrinėti kultūros paveldo klausimus³⁵;
- įgyvendinant bandomąją iniciatyvą „DiscoverEU“ 15 000 jaunų europiečių turėjo progą susipažinti su Europos kultūros paveldu;
- jaunimas dalyvavo savanoriškoje veikloje su kultūros paveldu susijusiuose projektuose pagal Solidarumo korpuso programą.

4.2. Kultūros paveldo tvarumas

2018 m. Europos Komisija ir organizacijos partnerės įgyvendino įvairius veiksmus, kuriais kultūros paveldą siekta įtraukti į aplinkos, architektūros ir planavimo politiką. Rezultatai:

- Leuwardeno deklaracija³⁶ dėl pritaikomojo pakartotinio paveldo statinių naudojimo;

ir vykdant iniciatyvą *Šilko kelio paveldo koridorius* (angl. *Silk Road Heritage Corridors*) (3,4 mln. EUR finansinė parama) siekta pagrindinių vystymosi tikslų Irane, Afganistane ir Centrinėje Azijoje.

<https://en.unesco.org/silkroad/about-silk-road>

³⁰ Brošiūra, kurioje pateikiama 101 idėja, kaip būtų galima sudalyvauti 2018 m. Europos paveldo dienose

https://europa.eu/cultural-heritage/toolkits/101-event-ideas-european-heritage-days_en

³¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=lt&pubId=8208&furtherPubs=yes>

³² <http://eu-commission.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=e3e538d4e4b743c8a6bc7a363fbc2310>

³³ <https://culturalgems.jrc.ec.europa.eu>

³⁴ <https://www.etwinning.net/eun-files/Online%20-%20eTwinning%20publication%2024.09.2018.pdf>

³⁵ https://europa.eu/learning-corner/sites/teachers2/files/files/eych-2018-toolkit-teachers_lt.pdf

³⁶ https://europa.eu/cultural-heritage/node/798_lt

- sukurtas gerosios patirties, susijusios su Europos regioninės plėtros fondo investicijų naudojimu, įskaitant INTERREG programas, siekiant geriau apsaugoti, pakartotinai naudoti, puoselėti ir skatinti kultūros paveldą, katalogas³⁷;
- ataskaita³⁸ apie paveldo ir tinklo „Natura 2000“³⁹ ryšį⁴⁰;
- pateikta politikos rekomendacijų⁴¹ dėl tvaraus kultūrinio turizmo ir nustatyta nauja tvaraus kultūrinio turizmo apibrėžtis;
- 18 geriausių Europos turistinių vietovių⁴² apdovanotos „Geriausios Europos turistinės vietos“ (angl. EDEN) apdovanojimu už sukurtus konkrečius turizmo pasiūlymus remiantis tų vietų materialiaisiais kultūros ištekliais⁴³;
- iniciatyva „Pasaulio paveldo kelionės Europos Sąjungoje“, parengta bendradarbiaujant su UNESCO, susiejo 34 garsius ir mažiau žinomus UNESCO pasaulio paveldo objektus devyniolikoje Europos šalių⁴⁴;
- šešiais tarpvalstybiniais projektais, kuriuose dalyvavo 46 paramos gavėjai, buvo remiami tarpvalstybinio turizmo produktai, susiję su Europos kultūros paveldu, naudojant su kultūros ir kūrybos pramone susijusias technologijas⁴⁵;
- Barcelonos deklaracija⁴⁶, kuria siekta padidinti turizmo Europoje socialinio ir kultūrinio poveikio tvarumą ir konkurencingumą.

4.3. Kultūros paveldo apsauga

Siekiant Europos lygmeniu pagerinti kultūros paveldo apsaugą, Europos kultūros paveldo metais (2018 m.) buvo pradėtas vykdyti didelio masto telkimas. Rezultatai:

- bendradarbiaujant su Tarptautine paminklų ir vietovių taryba (ICOMOS)⁴⁷ nustatyti „ES finansuojamų intervencijų, galinčių turėti įtakos kultūros paveldui, Europos kokybės principai“;
- Kultūros paveldo apsaugos nuo gaivalinių nelaimių ir žmogaus sukeltų katastrofų tyrimas – pirmasis ES lygmens strategijų ir priemonių rengimo etapas, kuriuo padedama įgyvendinti Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programą, o valstybėms narėms sudaromos sąlygos geriau bendradarbiauti⁴⁸;
- mokslinių tyrimų ir gebėjimų stiprinimo projektai, kuriais siekiama pagerinti nelaimių rizikos kultūros paveldui suvokimą⁴⁹ ir stiprinti prevencines priemones;
- neteisėtos prekybos kultūros vertybėmis tyrimas ir turimų technologijų naudojimas siekiant su tuo kovoti; pagalba padedant geriau suprasti šią nusikalstamą veiką ir kaip ją pažaboti⁵⁰;

³⁷ E. knyga „Connecting Cultures, Connected Citizens“.

<http://www.interact-eu.net/library/e-book-connecting-cultures-connected-citizens/pageflip>

³⁸ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/links_natural_cultural_heritage_en.htm

³⁹ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

⁴⁰ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/case_study_natura2000_cultural_heritage.pdf

⁴¹ Tvaraus kultūrinio turizmo atvirojo koordinavimo metodo darbo grupės rekomendacijos. Žr. https://europa.eu/cultural-heritage/toolkits/sustainable-cultural-tourism-recommendations_en

⁴² https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about/themes_en#v2017

⁴³ https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/eden/about/themes_en#v2017

⁴⁴ <https://visitworldheritage.com/en/eu/>

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/29223?locale=lt>

⁴⁶ Šią deklaraciją inicijavo tinklas „NECSTour“ bendradarbiaudamas su Europos kelionių komisija, „Europa Nostra“ ir Europos kultūrinio turizmo tinklu, taip pat padedamas Europos paveldo aljanso 3.3.

Daugiau žr. <http://necstour.eu/news/barcelona-declaration-“better-places-live-better-places-visit”-necstour’s-legacy-2018-european>.

⁴⁷ <http://openarchive.icomos.org/2083/>

⁴⁸ <https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/8fe9ea60-4cea-11e8-be1d-01aa75ed71a1>

⁴⁹ Vadovaujantis Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programos C tikslu (tiesioginių ekonominių nuostolių nustatymas), https://www.unisdr.org/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf.

- bendradarbiaujant su UNESCO parengtas priemonių rinkinys dėl kovos su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis, skirtas Europos teisminių ir teisėsaugos institucijų pareigūnams⁵¹;
- įvertinta galimybė skatinti ES Žemės stebėjimo programos „Copernicus“ naudojimą siekiant išsaugoti, stebėti ir valdyti kultūros paveldą⁵²;
- renginio „Climate Heritage Mobilisation“ proga sutelkti kultūros ir istorinio paveldo išsaugojimo sektoriai siekiant imtis veiksmų klimato kaitos srityje remiant Paryžiaus susitarimą. Šis renginys buvo organizuojamas 2018 m. rengiant aukščiausio lygio susitikimą visuotinių veiksmų klimato kaitos srityje klausimu bendradarbiaujant su Tarptautine paminklų ir vietovių taryba (ICOMOS)⁵³.

4.4. Inovacijos

Europos kultūros paveldo metais (2018 m.) imtasi plataus masto pastangų skatinti kurti naujoviškus ir pažangius kultūros paveldo sektoriaus problemų sprendimus. Rezultatai:

- leidinys „Politikos peržiūra: su kultūros paveldo srities moksliniais tyrimais susijusios inovacijos“⁵⁴, Bendrijos mokslinių tyrimų ir plėtros informacinės paslaugos (CORDIS) rezultatų suvestinė „Paveldui gresia pavojus: ES moksliniai tyrimai ir inovacijos siekiant atsparesnio kultūros paveldo“⁵⁵ ir leidinys „Naujoviški su kultūros paveldu susiję sprendimai“⁵⁶;
- kultūros ir švietimo įstaigoms skirtas gerosios praktikos vadovas „Europos Sąjungos bendradarbiavimo dėl kultūros paveldo srities specialistų gebėjimų, mokymo ir žinių perdavimo skatinimas“⁵⁷;
- parengtas naujas „Kultūros ir kūrybos miestų stebėsenos“ aprašas⁵⁸ – nauja lyginamosios analizės priemonė, skirta stebėti „Kultūros ir kūrybos miestų“ Europoje vykdomą veiklą;
- bendras ES ir Europos Tarybos bandomasis projektas STEPS⁵⁹, kuriuo siekiama nagrinėti perspektyvius dalyvaujamojo valdymo modelius;
- bendras ES ir Europos Tarybos projektas „The Faro Way“, kuriuo skatinama dalyvauti su kultūros paveldu susijusioje veikloje⁶⁰;
- ES ekspertų grupės dalyvaujamojo valdymo kultūros paveldo srityje ataskaita⁶¹.

5. TOLESNI VEIKSMAI. EUROPOS KULTŪROS PAVELDO VEIKSMŲ PROGRAMA

Siekdama užtikrinti ilgalaikį Europos metų politikos poveikį, 2018 m. gruodžio 5 d. Europos Komisija paskelbė Europos kultūros paveldo veiksmų programą⁶² (SWD(2018) 491), kuria

⁵⁰ <https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/d79a105a-a6aa-11e9-9d01-01aa75ed71a1>

⁵¹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000266098>

⁵² <https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/220f385f-76bd-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

⁵³ <https://www.globalclimateactions Summit.org/events/cultural-heritage-network-2/>

⁵⁴ <https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/1dd62bd1-2216-11e8-ac73-01aa75ed71a1>

⁵⁵ <https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/1dcbe60b-79ba-11e8-ac6a-01aa75ed71a1>

⁵⁶ <https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/2a7477b0-e988-11e8-b690-01aa75ed71a1>

⁵⁷ <https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/e38e8bb3-867b-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

⁵⁸ <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/>

⁵⁹ <https://www.coe.int/en/web/interculturalcities/cultural-heritage-and-diversity>

⁶⁰ <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/-/new-joint-project-the-faro-way-enhanced-participation-in-cultural-heritage->

⁶¹ <https://publications.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/b8837a15-437c-11e8-a9f4-01aa75ed71a1>

siekiama Europos lygmeniu nustatyti bendrą su paveldu susijusios veiklos kryptį, visų pirma vykdant ES politiką ir programas.

Veiksmų programą sudaro keturi principai, penki ramsčiai ir 65 veiksmi.

Keturi Europos kultūros paveldo veiksmų programos principai yra: į žmones orientuotas požiūris, integracija į įvairių sričių ES politiką, įrodymais grindžiamas politikos formavimas ir įvairių suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas.

Penkios veiksmų rūšys yra šios:

- Kultūros paveldas įtraukiai Europai. Dalyvavimas ir prieinamumas visiems
- Kultūros paveldas tvariai Europai. Pažangūs sprendimai kuriant darnią ir tvarią ateitį
- Kultūros paveldas atspariai Europai. Nykstančio paveldo išsaugojimas
- Kultūros paveldas novatoriškai Europai. Žinių ir mokslinių tyrimų telkimas
- Kultūros paveldas tvirtesnei pasaulinei partnerystei. Tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimas.

Pagal programą taip pat įsteigiama nauja Komisijos įvairių suinteresuotųjų subjektų ekspertų grupė kultūros paveldo klausimais⁶³, ji bus konsultavimosi ir keitimosi geriausia patirtimi dėl tvarios ir dalyvavimu grindžiamos kultūros paveldo politikos platforma.

6. BENDRAS ĮVERTINIMAS

Per Europos metus pavyko sėkmingai sustiprinti kultūros paveldo Europos aspektą.

2019 m. balandžio 16 d. Bukarešte patvirtintoje deklaracijoje ES kultūros ministrai pripažino⁶⁴, kad „Europos kultūros paveldo metų (2018 m.) sėkmė priklausė nuo tinkamos įvairių suinteresuotųjų subjektų valdymo programos, aiškiai nustatytos tematikos, įvairių visuomenės grupių dalyvavimo ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo“⁶⁵.

Jie palankiai vertino Europos kultūros paveldo veiksmų programą ir išreiškė paramą dėl tolesnių ES veiksmų šioje srityje atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta veiksmų programoje.

Europos Parlamentas itin palaikė Europos kultūros paveldo metus ir tolesnius ES lygmens veiksmus dėl paveldo. Kultūros reikalų komitetui aptariant Europos metų rezultatus komiteto nariai pripažino, kad šie metai yra vienas iš sėkmingiausios Komisijos veiklos pavyzdžių tiek politinių iniciatyvų, tiek jų įgyvendinimo atžvilgiu. Jie gyrė integruoto valdymo modelį, įvairių suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą ir ragino imtis plataus užmojo tolesnių veiksmų⁶⁶.

7. IŠVADA

Europos kultūros paveldo metai turėjo teigiamos įtakos požiūriui į Europos kultūros paveldą kaip galingą Europos išteklių. Pabrėžiant Europos kultūros paveldą ES ir nacionalinėse darbotvarkėse ir sutelkiant įvairiausius subjektus, Europos metų laikotarpiu buvo prisidėta prie kultūrų dialogo apie tai, ką Europa turi bendra.

⁶² <https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/library/documents/staff-working-document-european-agenda-culture-2018.pdf>

⁶³ https://ec.europa.eu/culture/news/call-applications-cultural-heritage-forum_en

⁶⁴ <https://www.consilium.europa.eu/media/39209/190416-bucharest-declaration-on-the-role-of-culture-in-building-europes-future.pdf>

⁶⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/39209/190416-bucharest-declaration-on-the-role-of-culture-in-building-europes-future.pdf>

⁶⁶ 2019 m. balandžio 2 d. Kultūros ir švietimo komiteto susirinkimas, <http://europarl.europa.eu/elive/en/committees/video?event=20190402-0900-COMMITTEE-CULT>.

Remdamasi Europos kultūros paveldo metų laikotarpiu gautais rezultatais ir atsižvelgdama į principus, nustatytus Europos veiksmų plane, Komisija kartu su valstybėmis narėmis ir kultūros paveldo suinteresuotaisiais subjektais toliau įgyvendins ilgalaikę Europos kultūros paveldo valdymo, apsaugos ir puoselėjimo viziją.